

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

KRAJOWA RADA SPÓŁDZIELCZA

Instrukcja prowadzenia działalności finansowej w grupie producentów rolnych

***„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich:
Europa inwestująca w obszary wiejskie”***

Materiał informacyjny współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach działania
„Szkolenia zawodowe dla osób zatrudnionych w rolnictwie i leśnictwie”
Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013
wydany w ramach operacji szkoleniowej – umowa nr 00017-6900-FA1900109/09

Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013
Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Materiał informacyjny opracowany przez Krajową Radę Spółdzielczą

Warszawa, październik 2010

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

KRAJOWA RADA SPÓŁDZIELCZA

Instrukcja prowadzenia działalności finansowej w grupie producentów rolnych

***„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich:
Europa inwestująca w obszary wiejskie”***

Materiał informacyjny współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach działania

„Szkolenia zawodowe dla osób zatrudnionych w rolnictwie i leśnictwie”

Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013

wydany w ramach operacji szkoleniowej – umowa nr 00017-6900-FA1900109/09

Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Materiał informacyjny opracowany przez Krajową Radę Spółdzielczą

Warszawa, październik 2010

Autorzy: Witold Boguta, Zofia Rachubińska

Kierownik Projektu: Zdzisław Gumkowski

Instrukcja została opracowana i wydana w ramach realizacji projektu Krajowej Rady Spółdzielczej pn. **„Podniesienie konkurencyjności gospodarstw rolnych poprzez zrzeszanie się rolników ze szczególnym uwzględnieniem formy spółdzielczej”**, finansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich i budżetu państwa w ramach działania „Szkolenia zawodowe dla osób zatrudnionych w rolnictwie i leśnictwie” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013.

Opracowanie i publikacja instrukcji
Krajowa Rada Spółdzielcza
ul. Jasna 1, 00-013 Warszawa
tel. + 48 22/ 596 43 00
fax + 48 22/ 827 43 21
e-mail: krs@krs.org.pl
www.krs.org.pl

Wydawca:

KRAJOWA RADA SPÓŁDZIELCZA

ISBN 83-89627-42-6
 978-83-89627-42-1

Spis treści

I. CZY RACHUNKOWOŚĆ JEST POTRZEBNA?	5
1. JAK ZORGANIZOWAĆ RACHUNKOWOŚĆ?	5
2. PRACOWNICY DZIAŁU KSIĘGOWOŚCI	8
3. PLAN KONT W GRUPACH PRODUCENTÓW	9
4. WYKORZYSTYWANIE KOMPUTERA	13
II. PODATKI W GRUPIE	15
1. PODATEK OD TOWARÓW I USŁUG (VAT) W GRUPACH PRODUCENTÓW	17
2. FAKTURA VAT RR DOKUMENTUJĄCA NABYCIE PRODUKTÓW ROLNYCH	19
III. WPŁATA NA FUNDUSZE PROMOCJI PRODUKTÓW ROLNO-SPOŻYWCZYCH ..	21
IV. SPRAWOZDANIE FINANSOWE, JAKO ŹRÓDŁO INFORMACJI O DZIAŁALNOŚCI JEDNOSTEK GOSPODARCZYCH	22
1. BILANS, JAKO OBRAZ SYTUACJI MAJĄTKOWEJ I FINANSOWEJ PODMIOTU GOSPODARCZEGO	22
2. RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT, JAKO PODSTAWA OCENY WYNIKU FINANSOWEGO	30

I. Czy rachunkowość jest potrzebna?

Każda osoba prowadząca jakąkolwiek, nawet najmniejszą działalność stara się notować różne zdarzenia jej dotyczące oraz analizować uzyskane wyniki. Analizuje także, co jemu się opłaca, a co nie. Nie wynika to z żadnych przepisów, ale wyłącznie z potrzeby prowadzącego działalność. W miarę rozrastania się działalności, nie można już polegać na swojej pamięci oraz luźnych notatkach, stąd problemy ewidencjonowania swojej działalności rozwiązywane są w innej formie.

Potrzeba dokumentowania poszczególnych operacji gospodarczych wynika nie tylko z określonych przepisów, pod rygorem poniesienia dotkliwych konsekwencji w razie nie dostosowania się do tych wymagań, ale i z punktu widzenia przedsiębiorcy, który przy braku odpowiedniej dokumentacji, przy prowadzeniu setek czy też tysięcy operacji gospodarczych, szybko straciłby panowanie nad swoją działalnością.

Wydawać się może, że tworzenie oficjalnej dokumentacji jest czynnością pracochłonną i kosztowną i zbędną; często tak myśli wielu prowadzących działalność w początkowym okresie. Bardzo szybko przekonują się, że prawidłowe dokumentowanie operacji gospodarczych przynosi konkretne korzyści przedsiębiorstwu.

Prawidłowe dokumentowanie działalności gospodarczej odpowiednią dokumentacją, pomimo pozornych uciążliwości, pozwala uniknąć nieprawidłowości w gospodarowaniu majątkiem oraz ewentualnych kłopotów dowodowych, szczególnie w przypadkach rozliczania się z zobowiązań podatkowych, pozwala także na ustalenie realnej sytuacji przedsiębiorstwa.

Uogólniając można stwierdzić, że rachunkowość pełni funkcję ochrony majątku i funkcję informacyjną. W warunkach gospodarki rynkowej szczególną pozycję zajmuje informacyjna funkcja rachunkowości umożliwiająca zaspokojenie potrzeb decyzyjnych kadry zarządzającej oraz dająca podstawy do oceny tej kadry, efektywności wykorzystania majątku przedsiębiorstwa oraz jego pozycji na rynku.

Otoczenie jednostki gospodarczej, związane z nią różnego rodzaju transakcjami gospodarczymi, także oczekuje szeregu informacji tworzonych przez rachunkowość.

Potrzeby informacyjne sprawiają, że informacje dostarczane przez rachunkowość muszą być wiarygodne, rzetelne i dające gwarancję prawidłowej oceny stanu jednostki gospodarczej.

Z praktycznego punktu widzenia, grupy producentów przygotowują też informacje dla banków w związku z pozyskiwaniem kredytów na finansowanie swojej działalności oraz dla Agencji Modernizacji i Restrukturyzacji Rolnictwa w związku z pozyskiwaniem przewidzianej prawem pomocy finansowej ze środków publicznych.

1. Jak zorganizować rachunkowość?

Interesy zewnętrznych odbiorców informacji zabezpiecza pewnym sensie państwo zobowiązując przepisami prawa gospodarczego lub podatkowego przedsiębiorstwa

do odpowiedniego rejestrowania zdarzeń powstających w toku działalności gospodarczej.

Niezależnie od tego, jaką formę prawną wybierze organizująca się grupa producentów, zobowiązana jest do gromadzenia informacji o swojej działalności i ustalania jej efektów w oparciu o ustawę o rachunkowości i prowadzenia ewidencji w formie ksiąg rachunkowych.

Ustawa o rachunkowości nakłada na podmioty gospodarujące szereg obowiązków celem ujednolicenia sposobu gromadzenia informacji i stworzenia możliwości porównywania efektów działalności pomiędzy różnymi podmiotami. Na jednostce prowadzącej księgi rachunkowe ciąży przede wszystkim obowiązek posiadania dokumentacji opisującej zasady (politykę), według których te księgi będą prowadzone. Zaznaczyć należy, że założowe zasady rachunkowości powinny uwzględniać w swojej treści konkretne rozwiązania wynikające ze specyfiki działalności przedsiębiorstwa (co w grupach producentów jest szczególnie istotne), oczywiście w ramach rozwiązań dopuszczonych przez ustawę o rachunkowości. Opracowane zasady rachunkowości stanowią bezpośrednią podstawę prowadzenia rachunkowości w przedsiębiorstwie.

Zgodnie z postanowieniami art. 10 ust. 1 i 2, z uwzględnieniem art. 4 ustawy o rachunkowości, kierownik jednostki gospodarczej (zarząd) ustala i wprowadza do stosowania na okres wieloletni dokumentację przyjętą przez przedsiębiorstwo zasad prowadzenia rachunkowości, na którą, oprócz decyzji wprowadzającej ją w życie (np. uchwały zarządu), składają się następujące dokumentacje:

- ustalenie roku obrotowego i wchodzących w jego skład okresów sprawozdawczych,
- metody wyceny majątku (aktywów) i źródeł jego finansowania (pasywów) oraz sposobu ustalania wyniku finansowego,
- zasady i sposób prowadzenia ksiąg rachunkowych obejmujące:
 - założowy plan kont,
 - wykaz ksiąg rachunkowych (wykaz zbiorów danych stanowiących księgi rachunkowe na komputerowych nośnikach danych),
 - system ochrony danych i ich zbiorów, w tym także dokumentów,
- wzór sprawozdania finansowego składający się z bilansu, rachunku zysków i strat, informacji dodatkowej i objaśnień, zestawienia zmian w kapitale własnym i rachunku przepływów pieniężnych.

Biorąc pod uwagę, że grupa producentów jest przedsiębiorstwem małym lub co najwyżej średnim, zaleca się przy opracowywaniu zasad rachunkowości stosować uproszczenia polegające na:

- ograniczeniu ilości kont syntetycznych do niezbędnego minimum,
- ograniczeniu zakresu ewidencji szczegółowej (analitycznej) i ksiąg pomocniczych do wymogów sprawozdania finansowego, deklaracji podatkowych, niezbędnego w procesie zarządzania oraz do wymogów sprawozdawczości dla Agencji Modernizacji i Restrukturyzacji Rolnictwa.

Wskazane jest także opracowanie instrukcji obiegu i kontroli dokumentów. Wprowadza ona pewien ład organizacyjny w zakresie wystawiania i kontroli własnych dokumentów, a także przyjmowania i kontroli dokumentów obcych napływających do przedsiębiorstwa.

Szczególną rolę w organizacji rachunkowości odgrywają: planowanie i kontrola oraz prawidłowy podział pracy. W ramach realizowania planowania i kontroli niezbędnym jest opracowanie w przedsiębiorstwie szeregu dokumentów organizacyjnych. Najważniejszymi z nich są m.in.:

- dokumentacja polityki rachunkowości jednostki,
- instrukcja obiegu dokumentacji księgowej,
- instrukcja inwentaryzacji,
- instrukcja kontroli wewnętrznej.

W zakresie prawidłowego podziału pracy istotne są następujące elementy:

- ustalenie miejsca działu rachunkowości w strukturze organizacyjnej jednostki,
- określenie schematu organizacyjnego działu rachunkowości,
- podziału pracy pomiędzy poszczególne stanowiska w dziale rachunkowości,
- równomierne rozłożenie czynności w celu zapobieżenia spiętrzaniu się prac na poszczególnych stanowiskach.

W działaniach organizacyjnych rachunkowości konieczne jest także wzięcie pod uwagę:

- znajomości zasad prawidłowej rachunkowości,
- przestrzegania obowiązujących przepisów,
- specyfiki jednostki gospodarczej,
- możliwości stosowania odpowiednich form i technik księgowych,
- sprecyzowania wewnętrznych i zewnętrznych potrzeb informacyjnych.

Właściwa organizacja rachunkowości musi zapewniać realizację zasad prawidłowej rachunkowości, do których odwołują się przepisy regulujące funkcjonowanie rachunkowości w jednostkach.

Naczelnym zadaniem rachunkowości jest gromadzenie, opracowanie i dostarczenie wszelkim odbiorcom wiarygodnych i rzetelnych informacji odzwierciedlających sytuację majątkową i finansową jednostki oraz stworzenie podstaw efektywnego zarządzania przedsiębiorstwem.

Zadanie to wynika wprost z nadrzędnej zasady rachunkowości, a mianowicie z zasady prawdziwego i wiernego obrazu, która nakłada na jednostkę gospodarczą obowiązek odzwierciedlania jej rzeczywistej sytuacji majątkowej i finansowej. Realizacja nadrzędnej zasady rachunkowości uwarunkowana jest przestrzeganiem podstawowych zasad rachunkowości, do których należą zasady:

- kontynuacji działalności,
- ciągłości,
- memoriałowa,

- ostrożności,
- wyższości treści nad formą,
- istotności,
- periodyzacji.

2. Pracownicy działu księgowości

Jakość informacji tworzonej w rachunkowości w dużej mierze zależy nie tylko od ustalenia zasad jej prowadzenia, o czym wyżej, ale także zależy od osobowości prowadzącego ją księgowego. Zatrudniany w przedsiębiorstwie księgowy winien charakteryzować się posiadaniem odpowiedniego przygotowania zawodowego, w tym kierunku, co najmniej 2–3 letnim stażem pracy w księgowości finansowej (to jest tej, gdzie dokonywane są zapisy na kontach ksiąg i analiza), sumiennością, terminowością i rzetelnością. Dobrze jest, gdy księgowy w grupie producentów posiada, przynajmniej w ogólnym zakresie wiedzę o rolnictwie i handlu płodami rolnymi. Ułatwia to jemu praktyczne podejście do problemów grupy i realizowanie zadań postawionych przed księgowością. W przedsiębiorstwach typu grupa producentów księgowy winien skupić się także na podstawowych procesach gospodarczych w niej się dokonujących, gdyż niejednokrotnie zarządzający będą zadawać pytanie: jak to zrobić, aby było dobrze. Biurokratyczne podejście księgowego do problemów grupy może spowodować szereg komplikacji, szczególnie, gdy dotyczy to zakresu dokumentowania poczynąń związanych z pozyskaniem różnego typu dotacji, gdzie znajomość produkcji i handlu znacznie ułatwia przygotowanie informacji finansowych i gospodarczych uzasadniających otrzymanie dotacji.

Do obowiązków księgowego w grupie producentów powinno należeć:

1. przygotowywanie projektów:
 - dokumentacji przyjętych zasad rachunkowości,
 - instrukcji sporządzania, kontroli i obiegu dokumentów,
 - instrukcji zabezpieczania dowodów księgowych i ksiąg rachunkowych,
 - instrukcji organizowania, przeprowadzania oraz rozliczania inwentaryzacji majątku,
2. odpowiedzialność za prowadzenie ksiąg rachunkowych zgodnie z postanowieniami dokumentacji przyjętych zasad rachunkowości, ustalonej na podstawie postanowień ustawy z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości,
3. prowadzenie wspólnie z zarządem gospodarki finansowej grupy, nadzorowanie terminowego prowadzenia rozliczeń grupy z tytułu podatków, ceł i ubezpieczeń,
4. nadzorowanie gospodarki kasowej grupy,
5. nadzorowanie rozliczeń z kontrahentami grupy,
6. nadzorowanie naliczeń i rozliczeń wynagrodzeń z pracownikami i zleceniobiorcami,

7. współudział w projektowaniu planów finansowych oraz kalkulacji opłacalności sprzedaży towarów grupy,
8. nadzór nad rzetelnym, poprawnym i terminowym opracowywaniem okresowych i rocznych sprawozdań finansowych grupy, ich analiz oraz koordynacja prac związanych z ich zatwierdzaniem i ogłaszaniem,
9. nadzorowanie wyceny składników majątkowych grupy na dzień bilansowy oraz po każdej inwentaryzacji, ustalanie i rozliczanie w konsultacji z zarządem stwierdzonych różnic inwentaryzacyjnych,
10. kierowanie pracami analitycznymi w księgowości,
11. nadzorowanie sprawowania kontroli formalno-prawnej, merytorycznej i rachunkowej wszystkich dowodów księgowych oraz innych dokumentów powodujących skutki finansowe,
12. organizowanie i nadzorowanie prowadzenia ewidencji techniką komputerową,
13. doskonalenie systemu ekonomiczno-finansowego grupy.

W okresie organizowania się grupy oraz w pierwszych miesiącach jej działalności wszystkie czynności związane z pracami w księgowości wykonuje najczęściej sam księgowy.

Grupy producentów najczęściej rezygnują z zatrudnienia księgowego i powierzają prowadzenie ksiąg handlowych biurom rachunkowym, co jest w pewnym sensie rozwiązaniem tańszym.

3. Plan kont w grupach producentów

Każda firma, a w szczególności duże przedsiębiorstwa, w tym grupy producentów, posiada cały system kont, przy pomocy, którego rejestruje aktywa, pasywa oraz zdarzenia gospodarcze. Taki system kont nazywamy **planem kont**. W momencie rozpoczynania działalności gospodarczej lub też w momencie wprowadzania księgowości, grupa tworzy plan kont dopasowany do rodzaju swojej działalności. Do tego celu przedsiębiorstwa wykorzystują wzorcowe plany kont dla ich typu działalności, wprowadzając jedynie niewielkie zmiany. Również wykorzystanie konkretnego programu księgowego narzuca niekiedy pewne rozwiązania.

Według zakładowego planu kont księguje się poszczególne operacje finansowe. **Plan kont jest częścią składową systemu rachunkowości.** Należy traktować go, jako niezbędne narzędzie dostarczające informacji koniecznych do zarządzania organizacją i dokonywania rozliczeń finansowych.

Zakładowy plan kont składa się z:

- księgi głównej (konta syntetyczne),
- kont pomocniczych (analitycznych).

Księga główna

- Wykaz kont księgi głównej (syntetycznych) ustala się z uwzględnieniem:
- specyfiki działalności grupy, poprzez takie ujęcie przychodów i kosztów;

- przyjętego sposobu wyceny;
- wymogów dotyczących dokonywania odpisów aktualizujących wartość aktywów z uwagi na utraconą przez nie całość lub część wartości, po której figurują w księgach;
- ujęcia danych liczbowych w przekroju umożliwiającym przejście od bieżącej ewidencji do sporządzenia sprawozdań finansowych: bilansu oraz rachunku zysków i strat;
- możliwości sporządzania sprawozdań m.in. podatkowych i statystycznych (GUS).

Jeżeli grupa jest jednostką o małych rozmiarach, może stosować minimalny układ kont, o symbolice dwucyfrowej. Mimo to większość firm prowadzi konta w technice trzycyfrowej.

Plan kont powinien odzwierciedlać działalność danej organizacji. Wszelkie istotne zmiany (poza rozbudowywaniem analityki) dotyczące sposobu księgowania powinny być dokonane na piśmie, jako aneks do zatwierdzonego planu kont i podpisane przez osoby do tego uprawnione zgodnie z zapisami statutu.

Plan kont to numeryczny wykaz kont księgowych, czyli zbiorów, w których rejestrowane są dane finansowe. Zbiory te pozwalają na ewidencjonowanie i uszeregowanie wszystkich operacji finansowych w organizacji. Plan kont składa się z kont podstawowych – syntetycznych, które określają główne grupy operacji finansowych oraz kont analitycznych, które pozwalają uszczegółowić zapisy na koncie syntetycznym.

Plan kont jest instrumentem ułatwiającym zarówno syntetyczne, jak i analityczne ujęcie wszystkich operacji finansowych zachodzących w danym okresie w organizacji. **Plan kont powinien służyć poprawnemu sporządzeniu bilansu oraz rachunku zysków i strat** – układ wybranych kont powinien odpowiadać konkretnym pozycjom z rachunku zysków i strat (np. koszty finansowe, pozostałe przychody operacyjne itd.). Niezwykle istotne w konstrukcji planu kont jest rozwinięcie analityki, czyli kont pomocniczych, na których zapisy księgowe będą dostarczały nam szczegółowych informacji.

Poniżej podajemy propozycje układu planu kont z pominięciem niektórych kont i zespołów, które są rzadko wykorzystywane w działalności gospodarczej. Do każdego konta przypisany jest krótki komentarz dotyczący rodzaju operacji księgowanych na danym koncie.

Zespół 0 – majątek trwały

010 – 015 – konta środków trwałych

- grunty
- budynki i lokale
- kotły i maszyny energetyczne
- urządzenia aparaty specjalistyczne
- urządzenia techniczne

- środki transportu
- narzędzia i przyrządy

020 – 025 – konta wartości niematerialnych i prawnych

(ewidencja praw autorskich, praw do patentów, projektów, specjalistycznych programów komputerowych)

070 – 075 – konta umorzeń środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych (odpisy umorzeniowe)

080 – 085 – konta inwestycji

(inwestycje związane z budową, montażem lub zakupem środków trwałych)

Zespół 1 – środki pieniężne

100 – konto kasy (ewidencja gotówki w kasie)

130 – konto bieżącego rachunku bankowego

(ewidencja operacji na rachunku bankowym)

131 – konto pomocniczego rachunku bankowego (ewidencja operacji na rachunku bankowym, wydzielonym do obsługi konkretnego programu)

135 – konto walutowe (ewidencja operacji na koncie walutowym)

137 – konto lokat bankowych (ewidencja lokat na rachunkach bankowych)

145 – konto środki pieniężne w drodze (ewidencja przepływu środków np. z kasy do banku, jeśli przepływ ten trwa dłużej niż jeden dzień)

Zespół 2 – rozrachunki i roszczenia

201 – konto rozrachunków z odbiorcami (należności z tytułu usług i dostaw)

202 – konto rozrachunków z dostawcami (zobowiązania z tytułu usług, dostaw)

220 – konto rozrachunków z budżetem państwa (zobowiązania z tyt. składek ZUS, zaliczek na PDOP z tytułu VAT i rozrachunków z Urzędem Celnym)

230 – konto rozrachunków z pracownikami z tytułu wynagrodzeń

(ewidencja rozrachunków, z pracownikami otrzymującymi wynagrodzenie. Zalecane jest utworzenie kont analitycznych dla każdego z pracowników oraz odrębnie dla osób zatrudnianych na umowę-zlecenia i o dzieło)

232 – konto pozostałych rozrachunków z pracownikami

(ewidencja pozostałych rozrachunków np. zaliczek pobranych przez pracowników na zakup materiałów)

240 – pozostałe rozrachunki (ewidencja rozrachunków, niewymienionych wyżej np. rozrachunki z komornikiem, udziałowcami, członkami grupy)

Zespół 5 – koszty według typów działalności i ich rozliczenie

500 – konto kosztów działalności podstawowej

- handel

- usługi
- produkcja

550 – konto kosztów administracyjnych (służy do ewidencji kosztów zakwalifikowanych, jako administracyjne z podziałem na kategorie określone przez Ministra Finansów wg pozycji z rachunku zysków i strat)

550 – 1 – zużycie materiałów i energii (koszty materiałów biurowych i zużycia energii)

550 – 2 – usługi obce (koszty usług obcych, takich jak usługi pocztowe, bankowe, telekomunikacyjne, najmu i inne)

550 – 3 – podatki i opłaty (koszty opłat skarbowych, podatku od nieruchomości i innych)

550 – 4 – wynagrodzenia i świadczenia na rzecz pracowników (koszty wynagrodzeń, w tym etaty, zlecenia, umowy o dzieło oraz składki ZUS, odpisy na Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych i pozostałe świadczenia)

550 – 5 – amortyzacja (ewidencja kosztów amortyzacji rzeczowego majątku trwałego i wartości niematerialnych i prawnych)

550 – 6 – pozostałe koszty administracyjne (koszty, które nie kwalifikują się do powyższych kategorii)

Zespół 6 – rozliczenia międzyokresowe kosztów

640 – konto rozliczeń międzyokresowych czynnych (ewidencja kosztów poniesionych w okresie sprawozdawczym, dotyczących późniejszego okresu)

641 – konto rozliczeń międzyokresowych biernych (ewidencja kosztów dotyczących bieżącego okresu, ale jeszcze nieponiesionych)

Zespół 7 – przychody i koszty ich osiągnięcia

700 – konto przychodów ze sprzedaży (służy do ewidencji przychodów, źródła ich pochodzenia tj. od członków grupy oraz pozostałych)

751 – konto przychodów finansowych (na koncie tym ujmowane są uzyskane odsetki bankowe, dodatnie różnice kursowe i inne przychody finansowe)

750 – konto kosztów finansowych (służy do ewidencji odsetek od pożyczek i kredytów oraz ujemnych różnic kursowych i pozostałych kosztów finansowych)

760 – konto pozostałych przychodów operacyjnych grupy (pozostałe przychody niezwiązane bezpośrednio z działalnością grupy, np. z likwidacji i sprzedaży środków trwałych, dotacje)

761 – konto pozostałych kosztów operacyjnych grupy (pozostałe koszty niezwiązane bezpośrednio z działalnością grupy)

771 – konto zysków nadzwyczajnych (na koncie ujmowane są zyski związane z losowymi zdarzeniami, niezakwalifikowane do pozostałych przychodów)

772 – konto strat nadzwyczajnych (na koncie ujmowane są straty dotyczące niepowtarzalnych zdarzeń, niezakwalifikowane do pozostałych przychodów)

Zespół 8 – fundusze, rezerwy i wynik finansowy

800 – konto kapitału podstawowego (udziału członków)
(stan tego konta przedstawia wysokość funduszu statutowego organizacji)

803 – konto funduszu rezerwowego

806 – konto kapitału zapasowego

820 – konto rozliczenia wyniku finansowego (na koncie tym rozlicza się wynik finansowy grupy producentów za rok poprzedni, zgodnie z przyjętą uchwałą zarządu)

840 – konto rezerw (służy do ewidencji tworzonych rezerw, np. na należności)

845 – konto przychodów przyszłych okresów (ewidencjonuje przychody otrzymane w bieżącym okresie sprawozdawczym, a dotyczące realizacji kosztów w terminie późniejszym)

850 – konto Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych
(na tym koncie księgowane są zwiększenia (odpisy) i operacje dotyczące wykorzystania ZFŚS)

860 – konto wyniku finansowego (na konto wyniku przeksięgowuje się na koniec okresu sprawozdawczego wszystkie przychody i koszty; różnica pomiędzy przychodami i kosztami stanowi wynik finansowy organizacji za dany okres)

870 – konto podatku dochodowego od osób prawnych (ewidencja rozliczenia ewentualnego PDOP)

4. Wykorzystywanie komputera

Postęp technologiczny, jaki dokonał się w ostatnich kilkunastu latach spowodował, że także w prowadzeniu rachunkowości powszechnie wykorzystuje się komputery i oprogramowanie księgowe. Prowadzenie ksiąg rachunkowych przy użyciu komputera dopuszcza ustawa o rachunkowości, określając przy tym podstawowe tego wymogi.

Używane w jednostce oprogramowanie księgowe powinno spełniać szereg warunków określonych w ustawie o rachunkowości, pod groźbą nie uznania ewidencji za rzetelną, co ma szczególne znaczenie z punktu widzenia prawa podatkowego.

Punktem wyjścia przy tworzeniu skomputeryzowanego systemu rachunkowości jest określenie obligatoryjnych potrzeb informacyjnych wynikających z przepisów prawnych oraz potrzeb fakultatywnych, związanych z zarządzaniem jednostką i jej otoczeniem. Potrzeby te w istotny sposób rzutują na wybór odpowiedniego sprzętu i oprogramowania, które w zasadzie przesądzą o późniejszej efektywności systemu rachunkowości. W trakcie wdrażania systemu skomputeryzowanej rachunkowości należy także zwracać szczególną uwagę na dostosowanie struktury organizacyjnej oraz obiegu dokumentów do wymogów płynących z oprogramowania. Takie podejście zapewni sprawne funkcjonowanie wdrożonego systemu.

Każdy system informatyczny winien posiadać opis obejmujący, co najmniej:

- wykaz zbiorów stanowiących księgi rachunkowe na nośnikach czytelnych dla komputera z określeniem ich struktury, powiązań i funkcji wykorzystywanych w procesie przetwarzania danych,
- wykaz stosowanych programów (modułów) pisemnie potwierdzonych do stosowania,
- opis każdego programu (modułu) z podaniem jego algorytmów oraz procedur dokonywania obliczeń, ewidencji, kontroli i wydruków,
- określenie sposobów właściwego stosowania programów (modułów) i ewidencji przebiegu przetwarzania danych,
- zasady i metody ochrony przed dostępem do danych i systemu przetwarzania,
- sposoby archiwizowania danych.

Biorąc pod uwagę, że coraz częściej w decyzjach zarządczych występuje zapotrzebowanie na szybkie informacje, dobry system informacyjny winien być wydolny, to znaczy zapewniający wykonywanie przetwarzania danych w odpowiednio krótkim czasie. Powstaje w tym miejscu problem, czy i jak daleko odbiega od rzeczywistości obraz przedsiębiorstwa od obrazu przedstawianego w ujęciu rachunkowości finansowej. Na ogół w przedsiębiorstwach rejestracja zdarzeń gospodarczych przez rachunkowość finansową następuje z większym lub mniejszym opóźnieniem. Im dłuższy jest okres od momentu wystąpienia zdarzenia gospodarczego do momentu jego zarejestrowania w księgach rachunkowych, tym bardziej obraz jednostki w ujęciu rachunkowości finansowej różni się od sytuacji rzeczywistej. Wtedy informacje płynące z rachunkowości są mało przydatne w podejmowaniu decyzji.

Idealnym rozwiązaniem byłoby takie zorganizowanie rachunkowości i wyposażenie jej w urządzenia i oprogramowanie, aby operacje gospodarcze były rejestrowane w urządzeniach księgowych w momencie lub natychmiast po ich realizacji.

Problem ten może zostać rozwiązany w drodze właściwie dokonanej informatyzacji nie tylko rachunkowości, ale i pozostałych działów jednostki gospodarczej, z których dane mogą być pobierane przez system rachunkowości. Takie możliwości istnieją i co najważniejsze nie pociągają za sobą nadmiernych nakładów finansowych. Na rynku istnieje kilka wartych uwagi z punktu widzenia grup producentów systemów informatycznych obejmujących praktycznie wszystkie zagadnienia z dziedziny rachunkowości, handlu, obrotu magazynowego, obrotu kasowego oraz kadr.

Najlepszym rozwiązaniem od początku działalności grupy jest zdecydowanie się na system rachunkowości działający w oparciu o sieć lokalną (połączone komputery w jedną całość).

Takie rozwiązanie zapewnia automatyzowanie wprowadzania dokumentów do ksiąg handlowych bez potrzeby korzystania z zewnętrznych nośników danych.

Dokonując wyboru oprogramowania należy zwracać uwagę na następujące jego cechy:

- niezawodność,
- wiarygodność,
- wydajność w eksploatacji,
- łatwość obsługi,
- poprawność formalno-merytoryczną,
- możliwość raportowania w różnych przekrojach informacyjnych,
- odpowiedni poziom zabezpieczeń,
- cenę.

Na rynku istnieje kilka wartych uwagi z punktu widzenia grup producentów rolnych systemów informatycznych obejmujących praktycznie wszystkie zagadnienia z dziedziny rachunkowości, handlu, obrotu magazynowego, obrotu kasowego oraz kadr. Istnieją więc takie możliwości i co najważniejsze nie pociągają za sobą nadmiernych nakładów finansowych.

II. Podatki w grupie

Różnica między przychodami netto ze sprzedaży produktów, towarów i usług oraz pozostałych przychodów operacyjnych, do których należą uzyskane przychody ze sprzedaży środków trwałych, przychody z tytułu zobowiązań przedawnionych oraz umorzonych, nadwyżki składników majątkowych, otrzymane wartości darowizn (wraz z podatkiem VAT obciążającym darczyńcę), wszelkiego rodzaju otrzymane kary, grzywny, odszkodowania, otrzymane dotacje, subwencje oraz różnego rodzaju dopłaty, a poniesionymi kosztami własnymi sprzedanych produktów, towarów i usług wycenionych według kosztów wytworzenia, albo cenach nabycia oraz pozostałych kosztów operacyjnych **jest wynikiem działalności operacyjnej.**

Do kosztów operacyjnych zalicza się: amortyzację środków trwałych, zużycie materiałów i energii, usługi obce, wynagrodzenia pracowników, ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia, podatki (od nieruchomości, od środków transportowych, od czynności cywilno-prawnych, akcyzowy), podróże służbowe i inne koszty związane z przychodami.

Wynik operacji finansowych, to różnica między przychodami finansowymi, a kosztami finansowymi. Do przychodów finansowych zalicza się: dywidendy z tytułu posiadania udziałów w innych jednostkach, odsetki otrzymane z tytułu oprocentowania środków pieniężnych ulokowanych na kontach bankowych, prowizje

od udzielonych pożyczek, dodatnie różnice kursowe i uzyskane przychody ze sprzedaży walut obcych.

Do kosztów finansowych należą: ujemne różnice kursowe, odsetki zapłacone od zobowiązań grupy, odsetki od otrzymanych kredytów i pożyczek oraz od zaciągniętych kredytów bankowych oraz pozostałe.

Ustalenie wyniku finansowego uzależnione jest od przyjętego przez grupę sposobu ewidencji kosztów. Wyodrębnia się dwa warianty ustalania wyniku finansowego:

- wariant porównawczy
- wariant kalkulacyjny.

W wariantcie porównawczym koszty wyodrębnia się według rodzaju i koryguje się tę część, która nie jest związana z osiąganymi przychodami ze sprzedaży.

W wariantcie kalkulacyjnym konkretnym przychodom przeciwstawia się związane z nimi koszty.

Elementy kształtujące wynik finansowy przedstawiają się następująco:

wynik ze sprzedaży ¹ +/- wynik z działalności operacyjnej ² +/- wynik z działalności gospodarczej ³ = zysk brutto

¹ Przychody ze sprzedaży - koszty uzyskania przychodu = wynik ze sprzedaży

² Pozostałe przychody operacyjne - pozostałe koszty operacyjne = wynik z działalności operacyjnej

³ Przychody finansowe - koszty finansowe = wynik z działalności gospodarczej

zysk brutto - podatek dochodowy od osób prawnych = wynik finansowy jednostki

Pełna ewidencja księgowa zobowiązuje do stosowania przepisów Ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych. Grupa zobowiązana do składania do urzędu skarbowego, do dwudziestego dnia kolejnego miesiąca, następującego po miesiącu rozliczeniowym, deklaracji o wysokości osiągniętego dochodu na druku CIT 2 oraz odprowadzania zaliczki na poczet podatku dochodowego od osób prawnych. Za rok podatkowy należy złożyć zeznanie o wysokości osiągniętego dochodu na druku CIT 8, jako wstępne (do końca trzeciego miesiąca roku następnego i w tym terminie wpłacić podatek należny, albo różnicę między podatkiem należnym od dochodu wykazanego w zeznaniu, a sumą należnych zaliczek za okres od początku roku), a po zatwierdzeniu przez uprawnione organy, jako zeznanie ostateczne wraz ze sprawozdaniem finansowym (bilansem, rachunkiem zysków i strat, informacją dodatkową) oraz odpisem uchwały walnego zgromadzenia członków (zgromadzenia wspólników) zatwierdzającej roczne sprawozdanie finansowe (w terminie 10 dni od jego zatwierdzenia, lecz nie później niż przed upływem dziewięciu miesięcy od zakończenia roku podatkowego).

Sprawozdania składa się we właściwym Urzędzie Skarbowym, a odpowiedzialnym, za ich złożenie jest kierownik jednostki (zarząd).

Innymi podatkami, którymi może być obciążona grupa producentów są **podatki lokalne**. Należą do nich **podatek od nieruchomości**, w przypadku, gdy grupa posiada własne grunty, budynki i ich części związane z prowadzoną działalnością

gospodarczą. Podstawa prawna – Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 roku o podatkach i opłatach lokalnych (Dz.U. z 2002 roku, nr 9, poz. 84 z późn. zm.).

Wysokość stawek podatku ustala rada gminy, z tym, że stawki te za 1m² nie mogą przekroczyć wysokości ustalonej w ustawie o podatkach i opłatach lokalnych (w sytuacjach określonych w przepisach grupa producentów rolnych może być zwolniona z płacenia podatku dochodowego od osób prawnych oraz podatku od nieruchomości).

W przypadku, gdy grupa posiada środki trwałe w postaci środków transportowych, zobowiązana jest ona do płacenia **podatku od środków transportowych**. Wysokość podatku też jest ustalana przez radę gminy, z tym, że stawka podatku od jednego środka transportowego nie może przekroczyć stawek określonych w obwieszczeniu Ministra Finansów w sprawie stawek podatku od środków transportowych obowiązujących w danym roku oraz w sprawie stawek podatku od środków transportowych określającego minimalne stawki podatku od środków transportowych.

Grupy producentów, w przypadku zatrudnienia pracowników na umowę o pracę lub umowy-zlecenia i dzieło, **zobowiązane są do naliczenia i odprowadzania należnych zaliczek miesięcznych podatku dochodowego od osób fizycznych** oraz sporządzania i składania deklaracji PIT-4. Spełniają one charakter płatnika podatku dochodowego od osób fizycznych.

Za rok podatkowy grupa składa do urzędu skarbowego oraz przekazuje pracownikowi informację o osiągniętych przychodach i pobranych zaliczkach na podatek dochodowy od osób fizycznych, na druku PIT11/8, do końca drugiego miesiąca następującego po roku podatkowym.

Podatkiem, jaki również obowiązuje grupy producentów, jest **podatek od czynności cywilnoprawnych**. Podstawą prawną określającą stawki podatku od czynności cywilnoprawnych jest ustawa z dnia 9 września 2000 roku o podatku od czynności cywilnoprawnych (Dz.U. z 2005 roku, nr 41, poz. 399; ost. zm. Dz.U. z 2005 roku, nr 169, poz. 1418) – art. 7.

1. Podatek od towarów i usług (VAT) w grupach producentów

Na grupy producentów, podobnie jak i na inne firmy, nałożone są obowiązki podatkowe. Do nich należy m.in. **podatek od towarów i usług tzw. VAT**, unormowany nową ustawą z 11 marca 2004 roku (Dz.U. nr 54, póź. 535, z późn. zm.). Opodatkowaniu podatkiem VAT, czyli podatkiem od wartości dodanej podlegają następujące czynności:

- odpłatna dostawa towarów lub odpłatne świadczenie usług na terytorium kraju
- eksport towarów,
- import towarów,
- wewnątrzwspólnotowe nabycie towarów za wynagrodzeniem na terytorium kraju,
- wewnątrzwspólnotowa dostawa towarów.

W przypadku dostawy towarów i świadczenia usług podlegają one opodatkowaniu VAT, gdy spełnione są dodatkowo następujące warunki:

- są one odpłatne, tzn. wykonywane za wynagrodzeniem,
- na terytorium kraju,
- przez podatnika występującego w takim charakterze.

Za odpłatną dostawę uznano również:

- wykorzystanie przez grupę towarów stanowiących składniki majątku jego przedsiębiorstwa dla celów prywatnych lub jego pracowników,
- nieodpłatne przekazanie lub wykorzystanie towarów stanowiących składniki majątku przedsiębiorstwa dla celów innych niż działalność gospodarcza podatnika.

Podatek VAT w obecnym stanie prawnym jest podatkiem korzystnym dla grup producentów. Grupa dokonując zakupu produktów rolnych od swoich członków lub dostawców niebędących członkami grupy, ale będącymi rolnikami ryczałtowanymi (niebędącymi podatnikami podatku VAT) wystawia dokument fakturę VAT RR, w której wykazuje VAT według stawki 6%, który jest podatkiem naliczonym i podlegającym rozliczeniu w składanej comiesięcznej deklaracji VAT-7. Deklaracje tę grupa składa do urzędu skarbowego, do 25 dnia miesiąca następującego po każdym kolejnym miesiącu. Podstawą rozliczenia jest fakt sprzedaży przez grupę tego towaru odbiorcy z naliczeniem VAT, wg stawki 3% lub dokonania eksportu towaru oraz dostawy wewnątrzwspólnotowej, na którą obowiązuje stawka 0%. Zwrot powiększony jest również o VAT od zakupionych materiałów i usług związanych z działalnością prowadzoną przez grupę. Są to w szczególności opłaty za telefon, energię, artykuły zużyte na potrzeby grupy, środki trwałe, wyposażenie, itp. Zwrot z tytułu zakupu od rolników ryczałtowych następuje pod warunkiem zapłaty faktur RR na rachunek bankowy rolnika, w miesiącu, którego dotyczy.

Rozliczenie VAT naliczonego i należnego z Urzędem Skarbowym w grupie producentów

Wyszczególnienie		Brutto	Netto	VAT
1	Sprzedaż, produkt zakupiony od członków	35 000	33 980,58	(3%) 1 019,42
2	Sprzedaż usług transportowych	8 000	6 557,38	(22%) 1 442,62
3	Sprzedaż usług najmu wózków	2 000	1 639,34	(22%) 360,66
Razem, Podatek VAT należny		2 822,70		
1	Zakup produktów od członków na faktury VAT RR	18 000	16 981,13	(6%) 1 018,87
2	Zakup produktów od członków na faktury VAT	10 000	291,26	(3%) 9 708,74
3	Zakup opakowań	1 000	819,67	(22%) 180,33
4	Zakup środków trwałych	50 000	40 983,61	(22%) 9 016,39
5	Zakup usług rachunkowych	1 830	1 500,00	(22%) 330,00
Razem, Podatek VAT naliczony		20 254,33		
Saldo podatku VAT do zwrotu z US (20254,33 - 2822,70)		17 431,63		

2. Faktura VAT RR dokumentująca nabycie produktów rolnych

Czynny podatnik VAT nabywający produkty rolne od rolnika ryczałtowego powinien wystawić w dwóch egzemplarzach fakturę VAT RR, dokumentującą nabycie tych produktów. Oryginał faktury VAT RR przekazuje dostawcy produktów rolnych.

Faktura VAT RR umożliwia rolnikowi ryczałtowemu odzyskanie kwot VAT naliczonego, zapłaconego przy nabyciu towarów i usług dla potrzeb produkcji rolnej.

U nabywcy produktów rolnych zryczałtowany zwrot podatku zwiększa kwotę podatku naliczonego w rozliczeniu za okres, w którym dokonano zapłaty, pod warunkiem, że:

- 1) nabycie produktów rolnych jest związane z dostawą opodatkowaną;
- 2) zapłata należności za produkty rolne, obejmująca również kwotę zryczałtowanego zwrotu podatku, nastąpiła na rachunek bankowy rolnika ryczałtowego nie później niż 14. dnia, licząc od dnia zakupu, z wyjątkiem przypadku, gdy rolnik zawarł umowę z podmiotem nabywającym produkty rolne określającą dłuższy termin płatności;
- 3) w dokumencie stwierdzającym dokonanie zapłaty należności za produkty rolne zostaną podane numer i data wystawienia faktury potwierdzającej nabycie tych produktów albo na fakturze potwierdzającej zakup produktów rolnych podano dane identyfikacyjne dokumentu stwierdzającego dokonanie zapłaty.

Informacje, jakie powinna zawierać faktura VAT RR to między innymi NIP lub PESEL dostawcy, numer jego dowodu osobistego (lub innego dokumentu stwierdzającego tożsamość), data wydania tego dokumentu itp. Faktura VAT RR powinna również zawierać oświadczenie dostawcy produktów rolnych w brzmieniu:

„Oświadczam, że jestem rolnikiem ryczałtowym zwolnionym od podatku od towarów i usług na podstawie art. 43 ust. 1 pkt 3 ustawy o podatku od towarów i usług”.

Fakturę VAT RR, wystawioną przez jednostkę będącą nabywcą produktów rolnych, można ująć w księgach rachunkowych następującymi zapisami:

- 1) kwota brutto faktury (zobowiązanie wobec rolnika ryczałtowego):
 - **Wn konto 30** „Rozliczenie zakupu”,
 - **Ma konto 21** „Rozrachunki z dostawcami”
(w analityce: Konto imienne rolnika ryczałtowego),
- 2) zryczałtowany VAT zwiększający u nabywcy podatek naliczony:
 - **Wn konto 22-1** „VAT naliczony i jego rozliczenie”,
 - **Ma konto 30** „Rozliczenie zakupu”,
- 3) wartość produktów według cen zakupu – wartość netto faktury:
 - **Wn różne konta**,
 - **Ma konto 30** „Rozliczenie zakupu”.

Jeśli jednak grupa producencka (nabywca produktów rolnych) nie spełni warunków uprawniających ją do odliczenia VAT naliczonego wykazanego na fakturze VAT RR, o VAT, to podatek ten powinien zwiększyć cenę zakupu produktów rolnych.

W związku z tym na odpowiednie konto, na którym jednostka ujmuje wartość zakupionych towarów, np. konto 33-3 „Towary skupu”, należy odnieść wartość towarów w kwocie brutto, uwzględniając nieodliczony VAT (**Wn konto 33-3, Ma konto 30**). Fakturę VAT RR ujmuje się wtedy w ewidencji księgowej, zapisem:

- **Wn konto 30** „Rozliczenie zakupu”,
- **Ma konto 21** „Rozrachunki z dostawcami”
- (w analityce: Konto imienne rolnika ryczałtowego).

Ewidencja zakupu produktów rolnych od rolnika ryczałtowego - członka grupy

Przykład

I. Założenia:

- 1) Grupa producentów zakupiła od rolnika ryczałtowego owoce i warzywa. Jednostka jest czynnym podatnikiem VAT.
- 2) W związku z zakupem produktów rolnych wystawiono fakturę VAT RR, która zawiera następujące dane:
 - a) wartość brutto należności: 4.240 zł,
 - b) VAT naliczony 6%: 240 zł,
 - c) kwota netto zakupu: 4.000 zł.
- 3) Dodatkowo jednostka (nabywca towaru) naliczyła wpłatę na Fundusz Promocji Owoców i Warzyw w kwocie: $(4.000 \text{ zł} \times 0,1\%) = 4 \text{ zł}$.
- 4) Zakład przetwórstwa owocowo-warzywnego umieścił na fakturze oświadczenie o pobraniu i naliczeniu wpłaty na fundusz promocji.

II. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
1. Faktura VAT RR – zakup owoców i warzyw od rolnika ryczałtowego:			
a) kwota brutto zobowiązania wobec rolnika ryczałtowego	4 240 zł	30	21
b) zryczałtowany VAT	240 zł	22-1	30
2. PK – wpłata na Fundusz Promocji Owoców i Warzyw naliczona i pobrana przez zakład przetwórstwa owocowo-warzywnego	4 zł	21	24
3. WB – zapłata zobowiązania wobec rolnika ryczałtowego	4 236 zł	21	13-0

III. Wpłata na fundusze promocji produktów rolno-spożywczych

Grupa nabywa od rolnika ryczałtowo owoc i warzywa. W związku z dokonanym zakupem ma obowiązek naliczenia, pobrania i przekazania 0,1% wartości netto nabytych towarów na Fundusz Promocji Owoców i Warzyw.

Ustawa z dnia 22 maja 2009 r. o funduszach promocji produktów rolno-spożywczych (Dz.U. nr 97, poz. 799) nakłada na przedsiębiorców działających w branży rolno-spożywczej obowiązek odprowadzania wpłat na te fundusze.

Wpłata na fundusze promocji produktów rolno-spożywczych (oprócz Funduszu Promocji Mleka) wynosi 0,1% wartości netto od towarów będących przedmiotem czynności podlegających opodatkowaniu podatkiem od towarów i usług, w tym między innymi owoców i warzyw. Do naliczania, pobierania i przekazywania wpłat na Fundusz Promocji Owoców i Warzyw są obowiązani przedsiębiorcy będący podatnikami VAT, którzy:

- a) skupują owoce lub warzywa od rolników ryczałtowych w celu ich przetworzenia lub odsprzedaży,*
- b) wytwarzają owoce i warzywa.*

Z powyższego wynika, iż obowiązek pobierania wpłat na Fundusz Promocji Owoców i Warzyw przez przedsiębiorcę będącego podatnikiem VAT, który skupuje owoce lub warzywa, istnieje wówczas, gdy sprzedawcą jest rolnik ryczałtowy. Jeżeli natomiast zbywcą jest wytwórca owoców i warzyw, który jest jednocześnie podatnikiem VAT, to wpłaty na ten fundusz dokonuje zbywca z własnych środków.

Naliczenie i pobranie wpłat na fundusze promocji powinno być potwierdzone w formie pisemnego oświadczenia. W przypadku faktur VAT RR, które dokumentują zakup produktów rolnych od rolników ryczałtowych, oświadczenie to powinno się znaleźć na wystawionej przez kupującego fakturze.

Sposób ewidencji księgowej wpłat na fundusze promocji będzie zależał od tego, kogo faktycznie obciążają te opłaty.

W sytuacji opisanej w pytaniu podmiotem zobowiązanym do naliczenia i pobrania opłaty na fundusz promocji jest jednostka będąca nabywcą towarów (produktów rolnych). Nabywca produktów rolnych tylko potrąca opłatę z należności za zakupione towary, a w rzeczywistości ciężar tej opłaty ponosi rolnik ryczałtowy.

Ewidencja księgowa wpłat na fundusz promocji u nabywcy towarów przedstawia się w tym przypadku następująco:

- 1) należna wpłata na fundusz promocji produktów rolno-spożywczych:
 - **Wn konto 21** „Rozrachunki z dostawcami”,
 - **Ma konto 24** „Pozostałe rozrachunki”
(w analityce: Agencja Rynku Rolnego – rozrachunki z tytułu wpłat na fundusze promocji),
- 2) zapłata kwoty należnej na dany fundusz promocji:
 - **Wn konto 24** „Pozostałe rozrachunki” (w analityce: Agencja Rynku Rolnego – rozrachunki z tytułu wpłat na fundusze promocji),
 - **Ma konto 13-0** „Rachunek bieżący”.

Uwaga: Wpłaty na fundusze promocji naliczane i pobierane od dostawców towarów powinny być zaokrąglane do pełnych złotych, zgodnie z przepisem art. 63 § 1 ustawy - Ordynacja podatkowa, tzn. końcówki kwot wynoszące mniej niż 50 groszy pomija się, a końcówki kwot wynoszące 50 i więcej groszy podwyższa się do pełnych złotych. Prawdłowo przeprowadzone zaokrąglenie wpłat na fundusze promocji na etapie naliczenia wpłaty pozwoli na uzyskanie kwoty zobowiązania wyrażonej w pełnych złotych, która powinna być zawarta na deklaracji wpłat na fundusze promocji produktów rolno-spożywczych.

IV. Sprawozdanie finansowe, jako źródło informacji o działalności jednostek gospodarczych

Nadrzędną funkcją rachunkowości jest funkcja informacyjna. Stąd pojęcia, procedury, zasady, rozwiązania ewidencyjno-techniczne określa się, jako kategorie i język biznesu, który powinni znać nie tylko księgowi, ale także osoby korzystające z dostarczanych przez rachunkowość informacji. Ze względu na szerokie zainteresowanie i rosnącą złożoność życia gospodarczego, informacje z rachunkowości i sprawozdawczości mają coraz większe znaczenie w procesach decyzyjnych zarówno bieżących, jak i w długim horyzoncie czasowym.

1. Bilans, jako obraz sytuacji majątkowej i finansowej podmiotu gospodarczego

Bilans przedstawia sytuację majątkową i finansową jednostki gospodarczej, jest swoistą fotografią stanu. A zatem **bilans jest dwustronnym, wartościowym zestawieniem majątku i źródeł jego pochodzenia na ściśle określony dzień, na tzw. moment bilansowy**. Przedstawia w sposób syntetyczny skutki wszystkich decyzji gospodarczych podejmowanych w podmiocie gospodarczym oraz zdarzeń gospodarczych, jakie miały miejsce do momentu jego sporządzenia.

Bilans majątkowy jest podstawowym sprawozdaniem finansowym, które ujmuje:

1. majątek jednostki, czyli to, co podmiot gospodarczy posiada,
2. źródła jego pochodzenia, czyli, z czego, w jaki sposób i kto ten majątek sfinansował?

Majątek jednostki gospodarczej określony jest pojęciem **aktywa**, zaś źródła jego pochodzenia są to **pasywa**.

Na aktywa składają się środki gospodarcze, które są wykorzystywane w działalności przedsiębiorstwa i zapewniają w przyszłości osiągnięcie różnych korzyści. Składniki majątku charakteryzują się dużą różnorodnością, znaczną wartością, trwałością oraz rolą, jaką spełniają w działalności gospodarczej. Stąd całość posiadanego majątku ze względu na kryterium okresu wykorzystywania, można podzielić na **aktywa trwałe**, czyli długoterminowe (wykorzystywane powyżej jednego roku) oraz **aktywa obrotowe**, czyli krótkoterminowe.

Źródła finansowania aktywów określone w bilansie, jako **pasywa dzielą się na własne i obce**. Własne źródła finansowania tworzą **kapitał lub fundusz własny**, natomiast obce mają charakter zobowiązaniowy długo- i krótkoterminowy.

W bilansie zasoby majątkowe i źródła ich finansowania ujmowane są zgodnie z **zasadą równowagi bilansowej**. A zatem istotą równowagi bilansowej jest równość sumy aktywów i pasywów, co ilustruje poniższy rysunek.

Bilans majątkowy na 31.12. ...

AKTYWA		PASYWA	
A. AKTYWA TRWAŁE	55 000	1. KAPITAŁY (FUNDUSZE) WŁASNE	75 000
B. AKTYWA OBROTOWE	45 000	2. KAPITAŁ OBCY (ZOBOWIĄZANIA)	25 000
Suma aktywów	100 000	Suma pasywów	100 000

Rys. Istota zasady równowagi bilansowej

Fakt pokrywania się majątku i źródeł jego pochodzenia można zapisać w postaci równania bilansowego: Aktywa = Pasywa

czyli: Aktywa trwałe + aktywa obrotowe = kapitał własny + zobowiązania

stąd: zobowiązania = aktywa – kapitały obce

lub: kapitał własny = aktywa – zobowiązania

Należy podkreślić, że bilans sporządzony jest na ściśle określony moment, którym jest dzień bilansowy. Jest to, więc obraz statyczny sytuacji majątkowej i finansowej jednostki wyłącznie na ten dzień.

Bilans, jako jeden z elementów sprawozdania finansowego powinien zawierać:

- nazwę jednostki,
- oznaczenie dnia bilansowego,
- nazwy i wartości poszczególnych grup i pozycji aktywów i pasywów,
- sumy bilansowe aktywów i pasywów,
- datę sporządzenia bilansu,
- podpisy osób odpowiedzialnych.

Wymogi formalne obowiązujące podczas sporządzania bilansu i innych sprawozdań przyczyniają się do nadania im mocy dokumentów prawnych. Ponadto zatwierdzony bilans podlega trwałemu archiwizowaniu. Układ bilansu porządkuje aktywa według stopnia ich płynności, czyli możliwości spieniężania, natomiast pasywa – według stopnia ich wymagalności zależnego od terminów spłaty.

Aktywa jednostki gospodarczej

Aktywa są to kontrolowane przez jednostkę zasoby majątkowe o wiarygodnie określonej wartości, powstałe w wyniku przeszłych zdarzeń, które spowodują w przyszłości wpływ do jednostki korzyści ekonomicznych.

Składniki majątkowe w bilansie ujmowane są w wartości netto, co oznacza, że ich wartość jest pomniejszona o dotychczasowe odpisy umorzeniowe (amortyzacyjne)

a także uwzględnia się ewentualną trwałą utratę wartości. **Aktywa dzielą się na trwałe i obrotowe.**

Wartości niematerialne i prawne są to nabyte prawa majątkowe, które są gospodarczo przydatne powyżej roku, z przeznaczeniem na własną działalność jednostki. Do nich należą:

- autorskie prawa majątkowe i pokrewne,
- licencje,
- oprogramowanie komputerowe,
- koncesje, prawa do wynalazków, znaków towarowych, patentów, wzorów użytkowych i zdobniczych oraz know-how,
- nabyta wartość firmy,
- koszty zakończonych prac rozwojowych.

Nabyta wartość firmy – to szczególnie składnik majątkowy, który wyraża różnicę pomiędzy zapłaconą sprzedającemu ceną nabycia firmy lub jej zorganizowanej części a wartością godziwą nabytych aktywów netto (aktywa netto odpowiadają wartościowo kapitałowi własnemu).

Koszty zakończonych prac rozwojowych – wyrażają aktywowane koszty ponoszone przed podjęciem produkcji lub wdrożeniem nowej lub udoskonalonej technologii. Przy czym przeprowadzone badania, opracowana technologia będą wykorzystywane na własne potrzeby jednostki.

Rzeczowe aktywa trwałe obejmują:

- środki trwałe,
- środki trwałe w budowie.

Środki trwałe są to rzeczowe składniki majątku i zrównane z nimi, które są kompletne, nadają się do użytku i są przeznaczone na własne potrzeby dłużej niż rok.

Do środków trwałych zalicza się:

- nieruchomości (w tym grunty i tereny, budynki i budowle, prawo wieczystego użytkowania gruntu, spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego bądź użytkowego),
- maszyny i urządzenia,
- środki transportu,
- inwentarz żywy (dorosły) i inne rzeczy.

Środki trwałe w budowie obejmują: budowę, montaż nowych obiektów albo ulepszenia istniejącego wcześniej środka trwałego i ponoszone w związku z tym koszty nabycia lub wytworzenia.

Należności długoterminowe dotyczą tych należności, których okres spłaty na dzień bilansowy jest dłuższy niż jeden rok.

Inwestycje długoterminowe stanowią tę część majątku jednostki, która została zaangażowana w nabycie aktywów, aby osiągnąć korzyści ekonomiczne w postaci:

- przyrostu ich wartości,

- uzyskania przychodów w formie odsetek, dywidend, udziału w zyskach lub inne pożytki.

Generalnie inwestycje **długoterminowe są lokatami powyżej roku**, czyli możliwość zamiany na gotówkę może nastąpić po upływie pełnego roku od dnia bilansowego. W grupie tej wyróżnia się:

- nabycie nieruchomości oraz wartości niematerialnych i prawnych nie w celu użytkowania, lecz dla osiągnięcia przyrostu wartości np. działki budowlanej, której sprzedaż nastąpi po pewnym czasie z zyskiem,
- nabycie udziałów, akcji, obligacji, bonów skarbowych, udzielanie pożyczek i inne aktywa finansowe.

Drugą grupę aktywów stanowią **aktywa obrotowe**, które znajdują się w postaci rzeczowej, finansowej oraz należności. Do aktywów obrotowych zalicza się te zasoby, które są przeznaczone do sprzedaży lub zużycia w okresie do jednego roku lub w jednym cyklu produkcyjnym, całkowicie się zużywają, przenoszą swoją wartość na wytwarzane produkty lub usługi, stąd wymagają ciągłego odnawiania.

Zapasy są to rzeczowe składniki majątku obrotowego i ze względu na przeznaczenie w danej jednostce dzielą się na:

- materiały,
- produkty gotowe,
- produkcja nie zakończona,
- towary.

Materiały są nabywane w celu zużycia na własne potrzeby, na ogół są zużywane jednorazowo w danym cyklu produkcyjnym, stąd ustawiczne zapotrzebowanie na nowe surowce podstawowe i pomocnicze, różne źródła energii, opakowania, paliwa i smary, środki na utrzymanie czystości, maszyn w ruchu, środki na potrzeby administracyjno-biurowe i inne.

Produkty gotowe są to wytworzone we własnym zakresie produkty zakończone, wyroby oraz usługi i przeznaczone do sprzedaży innym jednostkom.

Produkcja niezakończona są to wytworzone przez jednostkę wyroby lub usługi jeszcze niezakończone, które w zależności od stopnia ich zaawansowania w procesie produkcyjnym przybierają postać produkcji w toku bądź półfabrykatów. **Produkty w toku** znajdują się na ogół w trakcie wytwarzania w jednej z faz cyklu produkcyjnego, np. zasiewy zbóż w gospodarstwie, rozczyn chleba w piekarni, linie montażu karoserii w fabryce samochodów itp. Natomiast **półprodukty** oznaczają zapasy, które przeszły określoną zamkniętą część cyklu produkcyjnego, można je odrębnie magazynować i mogą stanowić przedmiot sprzedaży (przykładowo: zacier i słoć w gorzelnianach, moszcz w przetwórnianach owoców, surówka cegły w cegielnianach itp.).

Towary – są wytwarzane przez inne jednostki gospodarcze i zakupione w celach odsprzedaży w stanie nieprzetworzonym.

Należności krótkoterminowe obejmują kwoty należne jednostce gospodarczej od innych jednostek lub osób fizycznych z różnych tytułów, na przykład należności

od odbiorców za sprzedane produkty czy świadczone usługi, należności od budżetu z tytułu nadpłaconych podatków lub przyznanych dotacji, należności od zakładów ubezpieczeń z tytułu przyznanych od-szkodowań czy od pracowników z tytułu nierozliczonych zaliczek i inne. Wspólną właściwością należności krótkoterminowych jest ich wymagalność, a więc obowiązek zapłaty do jednego roku.

Do **inwestycji krótkoterminowych** należą:

- **aktywa finansowe**, takie jak: udziały i akcje oraz inne papiery wartościowe (obligacje, bony skarbowe) przeznaczone do sprzedaży, a także udzielone pożyczki innym jednostkom,
- **aktywa pieniężne** w postaci środków pieniężnych w kasie i na rachunkach bankowych, czeków, weksli i innych aktywów pieniężnych.

Charakterystyczną cechą ogółu aktywów finansowych jest ich płatność i wymagalność bądź przeznaczenie do zbycia w okresie 12 miesięcy od dnia bilansowego, albo od daty wystawienia czy nabycia.

Co to są pasywa?

Pasywa ukazują źródła sfinansowania aktywów i tym samym odpowiadają na pytanie czyją są własnością, kto i w jakiej wysokości wyposażył przedsiębiorstwo. Występują **dwie podstawowe grupy źródeł finansowania, tj. własne i obce**. Własne źródła są określane, jako kapitał bądź fundusz własny, zgodnie z formą własności. O kapitale własnym mówi się w odniesieniu do spółek i firm prywatnych. Natomiast fundusze występują w jednostkach państwowych, spółdzielniach, jednostkach samorządu terytorialnego. Wielkość kapitałów lub funduszy własnych informuje, jaka wartość majątku (tj. aktywów) jest własnością danej jednostki gospodarczej.

Kapitały (fundusze) własne stanowią równowartość środków gospodarczych wniesionych na stałe do jednostki gospodarczej przez jej właściciela (właścicieli) oraz wypracowanych przez samą jednostkę w trakcie działalności, w rezultacie zatrzymania na własne potrzeby, części zysku netto.

Kapitał czy fundusz powierzony przyjmuje różne nazwy w zależności od formy prawnej i własnościowej, mianowicie w spółkach kapitałowych – kapitał podstawowy, w spółkach osobowych – kapitał wspólników, przedsiębiorstwa państwowe – fundusz założycielski, spółdzielnie – fundusz udziałowy.

Kapitały wypracowane tworzone są z części zysku wypracowanego i zatrzymanego, która jest przeznaczona na uzupełnienie kapitałów bądź funduszy własnych.

W spółkach kapitałowych (SA i z o.o.) kapitał wypracowany występuje w postaci kapitału zapasowego i rezerwowego, w przedsiębiorstwach państwowych i komunalnych – fundusz przedsiębiorstwa, zaś w spółdzielniach – fundusz zasobowy.

Kapitał zapasowy tworzony i gromadzony jest z zysku netto z przeznaczeniem na pokrycie ewentualnej straty bilansowej. Natomiast **kapitały/fundusze rezerwowe** tworzone są z przeznaczeniem na ściśle określone cele.

Zysk z lat ubiegłych występuje w pasywach wówczas, gdy jednostka nie podjęła decyzji, co do jego wykorzystania. Jeżeli poniesiono w ubiegłych okresach stratę i jej nie pokryto, to wykazuje się ją w pasywach ze znakiem minus, co oznacza ujemny korygujący wpływ na łączną kwotę kapitału własnego.

Odrębnym elementem kapitałów własnych jest **zysk netto** roku bieżącego, w przypadku straty netto ujmuje się ze znakiem minus.

Druga grupa źródeł finansowania majątku jest pochodzenia obcego, a zatem ma charakter zobowiązaniowy i są to zobowiązania i rezerwy na zobowiązania.

Zobowiązania – jako długi jednostki gospodarczej oznaczają obowiązek wypełnienia określonych świadczeń na rzecz wierzycieli. Każdorazowo zobowiązania wynikają z wcześniejszych zdarzeń, takich jak:

- nabycie od dostawców materiałów, towarów czy usług z odroczonym terminem zapłaty,
- praca wykonana przez pracowników, za którą nie wypłacono wynagrodzeń,
- obowiązek zapłaty podatku, który został naliczony, ale nie dokonano jego zapłaty i inne.

W związku z charakterem osoby wierzyciela występują różne rodzaje zobowiązań: wobec dostawców, wobec pracowników, banków, z tytułu podatków, ceł, ubezpieczeń społecznych, zdrowotnych oraz inne. Jeżeli obowiązek uregulowania zobowiązań występuje przed upływem 12 miesięcy od dnia bilansowego, wówczas należą one do zobowiązań krótkoterminowych, zaś, gdy są wymagalne po upływie tego okresu zalicza się je do długoterminowych.

W grupie kapitałów obcych występują także rezerwy. **Rezerwy** tworzone są na przyszłe zobowiązania, gdy nie ma pewności, co do terminu wymagalności. Natomiast fakt wystąpienia tych zobowiązań jest uprawdopodobniony, a ich kwota wiarygodnie oszacowana. Rezerwy są tworzone na przyszłe zobowiązania w związku z udzielonymi przez jednostkę gwarancjami, poręczeniami, toczącym się postępowaniem sądowym, a także świadczeniami emerytalnymi, urlopowymi itp.

Zobowiązania, jako obce źródła finansowania majątku jednostki gospodarczej pozostają w jej dyspozycji przez pewien czas, wynikający z terminu wymagalności, zwykle wymagają ponoszenia kosztów za korzystanie w postaci oprocentowania kredytów czy pożyczek. Ograniczony okres pozostawania w dyspozycji jednostki i koszty obsługi odróżniają je od własnych źródeł finansowania majątku.

Ocena sytuacji majątkowo-finansowej

Oceny sytuacji majątkowo-finansowej na podstawie bilansu dokonuje się poprzez trzy aspekty, mianowicie:

- 1) pionowe czytanie aktywów bilansu, czyli ocena struktury aktywów,
- 2) pionowe czytanie pasywów bilansu, czyli ocena struktury pasywów,
- 3) poziome czytanie, jako badanie relacji między składnikami majątkowymi a źródłami ich finansowania.

Pionowa analiza aktywów polega na ustaleniu udziału poszczególnych grup oraz pojedynczych składników aktywów w ogólnej ich sumie, a także w wartościach częściowych. Najogólniej strukturę aktywów odzwierciedla wskaźnik unieruchomienia (elastyczności) majątku, wyrażony stosunkiem aktywów trwałych do aktywów obrotowych, czyli:

$$Wu = \frac{AT}{AO} \times 100$$

Wu – wskaźnik unieruchomienia majątku

AT – aktywa trwałe

AO – aktywa obrotowe

Duży udział aktywów trwałych narzuca na długi okres kierunki działalności gospodarczej, trudności szybkiego dostosowania się jednostki do reagowania na sytuację rynkową. Przykładowo sytuacja na rynku może prowadzić do podjęcia decyzji o wprowadzeniu do produkcji nowych wyrobów. Jednak może się z tym wiązać konieczność zastosowania innych niż posiadane maszyny, urządzenia czy linie technologiczne. Sprzedaż posiadanych i nabycie nowych wymaga dłuższego czasu i znacznych nakładów. W konsekwencji majątek trwały może ograniczać zdolność przedsiębiorstwa do wypracowania przychodów i nadwyżek finansowych.

Ponadto niepełne wykorzystanie środków trwałych powoduje, że koszt z tytułu amortyzacji w przeliczeniu na jednostkę produktu czy usługi w poszczególnych okresach będzie rosnący. Podobnie koszty o charakterze towarzyszącym, czyli związane z obsługą i konserwacją środków trwałych.

Generalną zasadą jest dążenie do minimalizacji udziału aktywów trwałych, szczególnie środków trwałych. Tym samym istnieje możliwość wzrostu udziału aktywów obrotowych, które są bardziej elastyczne, cechuje je płynność, szybszy zwrot zaangażowanego kapitału oraz znacznie większa łatwość dostosowywania się do zmian na rynku. A zatem aktywa obrotowe są bardziej elastyczne, obarczone mniejszym ryzykiem i pozwalają zwiększać przychody i zyski przedsiębiorstwa.

Obok badania syntetycznych wskaźników struktury aktywów, można analizować wewnętrzną strukturę aktywów trwałych i obrotowych, czyli przyjmując aktywa trwałe czy obrotowe za 100%. Zwraca się szczególną uwagę na relacje między zapasami, należnościami i środkami pieniężnymi. Stan zapasów powinien być optymalizowany, gdyż z ich występowaniem łączy się zamrożenie kapitałów. W przypadku nadmiernych zapasów mogą wystąpić trudności z utrzymaniem płynności finansowej. Niezbędne jest także „czuwanie” nad poziomem należności i ich terminowym realizowaniem. Znaczący udział należności niespłaconych czy przeterminowanych może spowodować trudności płatnicze. Jednocześnie uniemożliwia to wykorzystanie środków w należnościach na własne cele związane z pomnażaniem korzyści ekonomicznych. Bowiemy w takiej sytuacji finansujemy naszych odbiorców.

Najbardziej pewnym i natychmiastowym źródłem płatniczym są środki pieniężne. Dysponowanie ich zasobem zapewnia swobodę wyboru najkorzystniejszych decyzji zarządczych. Jednakże zbyt duży udział środków pieniężnych może być sytuacją niekorzystną, jeśli jednostka nie wykorzystuje tych środków do osiągania wyższych zysków w działalności gospodarczej bądź w celach inwestycyjnych.

Reasumując należy podkreślić, że struktura aktywów ma charakter indywidualny i charakterystyczny dla poszczególnych branż działalności gospodarczej. Zazwyczaj

w jednostkach produkcyjnych czy usługowych dominują aktywa trwałe, zwłaszcza środki trwałe, zaś w handlowych przeważają aktywa obrotowe, w postaci zapasów.

Pionowe czytanie pasywów bilansu polega na badaniu źródeł finansowania. Pozwala na określenie udziału kapitałów czy funduszy własnych i obcych w finansowaniu majątku jednostki gospodarczej. Naruszenie właściwych proporcji w tym zakresie może spowodować trudności finansowe jednostki. Ogólną sytuację finansową obrazuje **wskaźnik ogólnego zadłużenia**, czyli **zaangażowania kapitału obcego** wyrażony relacją:

$$\frac{\text{zobowiązania ogółem}}{\text{aktywa ogółem}} \quad \text{czyli} \quad \frac{\text{kapitał obcy}}{\text{pasywa ogółem}}$$

Uzupełnieniem tego wskaźnika jest **wskaźnik zaangażowania kapitału własnego**, który wyraża relacja:

$$\frac{\text{kapitał własny}}{\text{aktywa ogółem}}$$

Wskaźnik ogólnego zadłużenia informuje o poziomie zadłużenia firmy. Im wyższe zadłużenie jednostki, tym niższy wskaźnik zaangażowania kapitału własnego w finansowaniu majątku i odwrotnie. W rezultacie im wartość wskaźnika sfinansowania majątku kapitałem własnym jest bliższa jedności, zaś wartość zadłużenia ogólnego bliska zeru, tym podstawy finansowe podmiotu gospodarczego lepsze, a ryzyko funkcjonowania mniejsze.

Utrzymanie wskaźnika zaangażowania kapitału własnego na odpowiednim poziomie jest jednym z ważniejszych problemów polityki finansowej jednostki gospodarczej. Ponieważ od niego zależy zarówno bezpieczeństwo, jak i swoboda decyzji w kierowaniu jednostką.

W praktyce gospodarczej najczęściej przyjmuje się, jako dolną granicę bezpieczeństwa wskaźnik udziału kapitału własnego 0,25 (25%), jako punkt krytyczny, zaś obniżenie tego wskaźnika zagraża istnieniu i funkcjonowaniu przedsiębiorstwa. Z kolei dopuszczalny udział kapitałów obcych nie powinien przekroczyć 0,75 (czyli 75%). Bardzo istotne znaczenie mają terminy spłaty długo- i krótkoterminowe. Kapitały długoterminowe są względnie stabilnym źródłem finansowania z uwagi na odległe terminy ich wymagalności, czyli spłaty. Dlatego łącznie z kapitałem własnym są określane **kapitałami stałymi**.

Dla pogłębienia analizy i oceny źródeł finansowania można obliczyć szczegółowe wskaźniki struktury dla poszczególnych składników:

- a) kapitału własnego, ustalając udział w tym kapitale: kapitału podstawowego, zapasowego, rezerwowego czy zysku netto,

- b) kapitału obcego, przedstawiając udział kredytów bankowych, pożyczek, poszczególnych tytułów zobowiązań, rezerw itd.

Innym kierunkiem oceny sytuacji finansowej jednostki gospodarczej jest **poziome czytanie** czyli badanie relacji i zależności między składnikami aktywów a źródłami ich finansowania – pasywami. Zależności te pozwalają wnioskować czy w danej jednostce zaangażowanie poszczególnych kapitałów w finansowanie określonych aktywów jest prawidłowe i sprzyja zachowaniu płynności finansowej.

A zatem z punktu widzenia utrzymania równowagi finansowej i prawidłowych relacji między strukturą aktywów i pasywów oraz utrzymania płynności finansowej bierze się pod uwagę dwie zasady, mianowicie:

- a) złotą zasadę bilansową,
b) złotą zasadę finansową.

Złota zasada bilansowa oznacza, że aktywa trwałe powinny być finansowane kapitałami własnymi, tym samym relacja pomiędzy

$$\frac{\text{kapitałami własnymi}}{\text{aktywami trwałymi}} \geq 1,0$$

Złota zasada finansowa rozszerza możliwość finansowania aktywów trwałych przez kapitały stałe, jako sumę kapitału własnego i obcego długoterminowego i ta relacja powinna zachować nierówność

$$\frac{\text{kapitały stałe}}{\text{aktywa trwałe}} \geq 1,0$$

Jeżeli przedsiębiorstwo zachowuje takie reguły finansowania, to ma dobre podstawy finansowe, które stwarzają warunki zachowania zdolności płatniczej i płynności finansowej, czyli każdorazowo jest w stanie spłacać zobowiązania.

2. Rachunek zysków i strat, jako podstawa oceny wyniku finansowego

Istota wyniku finansowego

Wynik finansowy jest najbardziej syntetycznym miernikiem, który pozwala na dokonanie oceny rentowności działalności jednostki gospodarczej. Ustala się go, jako różnicę między przychodami a kosztami związanymi z ich osiągnięciem w pewnym okresie (zwykle miesiąc, rok). Jeżeli przeważają przychody, to wynik finansowy ma charakter dodatni i jest zyskiem, jeżeli zaś koszty przeważają przychody wystąpi strata.

Koszty nie istnieją samodzielnie, ale zawsze w określonym związku z osiągniętymi efektami. Stąd warunkiem poprawności i realności wyniku finansowego

jest przynależność przychodów i kosztów do tego samego okresu, jako współmierność ponoszonych kosztów dla uzyskania konkretnych przychodów. Na osiągnięcie owej współmierności pozwala stosowana w rachunkowości zasada memoriałowa. Zgodnie z tą zasadą do danego okresu zalicza się wszystkie dotyczące go przychody i koszty, bez względu na to, czy zostały zrealizowane. A zatem do danego okresu będą przypisane przychody z nim związane, nawet, jeżeli nie nastąpił wpływ środków pieniężnych w tym okresie. Oczywiście nie włącza się przychodów, jeżeli dotyczą one przyszłych okresów, jeśli nastąpił wpływ środków pieniężnych w formie zaliczki. Podobnie jest w odniesieniu do kosztów. Koszty dotyczące innych okresów nie mogą wywierać wpływu na wynik finansowy danego okresu, mimo, że mogą powodować wydatki w danym okresie.

Elementami kształtującymi wynik finansowy po stronie przychodów są: przychody ze sprzedaży produktów, materiałów i towarów, pozostałe przychody operacyjne, przychody finansowe, zyski nadzwyczajne oraz inne elementy zwiększające przychody. Natomiast po stronie kosztów uzyskania przychodów występują: koszty ponoszone na wytworzenie sprzedanych produktów, koszty sprzedaży, koszty ogólnego zarządu, wartość sprzedanych towarów i materiałów, pozostałe koszty operacyjne, koszty finansowe, straty nadzwyczajne oraz podatek dochodowy i inne obowiązkowe obciążenia wyniku finansowego.

Wynik finansowy może występować w ujęciu brutto i netto. **Wynik finansowy brutto** (zysk brutto) oznacza wynik przed potrąceniem obowiązkowych obciążeń z tytułu podatku dochodowego oraz innych obowiązkowych płatności, które obciążają daną jednostkę zgodnie z obowiązującymi przepisami. **Wynik finansowy netto** (zysk netto lub strata netto) ustala się po odjęciu od wyniku brutto podatku dochodowego i innych obciążeń. Wynik finansowy netto jest ostatecznym wynikiem finansowym, który pozostaje w jednostce do podziału. Jest on przeznaczony na różne cele, mianowicie na: rozwój jednostki, nagrody dla pracowników, dywidendy i inne.

Rachunek zysków i strat – sprawozdanie finansowe

Rachunek zysków i strat jest elementem sprawozdania finansowego, w którym szczegółowo są przedstawione przychody i koszty, zyski i straty nadzwyczajne oraz wyniki finansowe cząstkowe i ostateczny wynik finansowy, jako zysk netto lub strata netto.

Ujęcie przychodów i kosztów w tym sprawozdaniu odbywa się w podziale na cztery rodzaje działalności, mianowicie:

- działalność podstawowa
- pozostała działalność operacyjna
- działalność finansowa
- zdarzenia losowe

Podstawowa działalność operacyjna związana jest bezpośrednio ze statutową działalnością, do której podmiot gospodarczy został powołany. W obszarze działalności produkcyjnej, handlowej czy usługowej ponoszone są koszty działalności operacyjnej, dzięki którym osiągane są przychody ze sprzedaży produktów, towarów, materiałów czy usług.

Pozostała działalność operacyjna ma charakter działalności wspierającej podstawową, nie ma bezpośredniego związku z głównym celem funkcjonowania jednostki. Do niej zalicza się sprzedaż zbędnych środków trwałych, przekazywanie i otrzymywanie darowizny, działalność socjalną, umorzone czy przedawnione należności i zobowiązania, a także kwestie kar, grzywien, odszkodowań i inne działania o charakterze uzupełniającym. Segment tej działalności wiąże się z ponoszeniem różnych pozostałych kosztów operacyjnych i osiąganiem na zasadzie współmierności pozostałych przychodów operacyjnych.

Działalność finansowa – to przychody i koszty finansowe, które są związane z funkcjonowaniem firmy na rynkach finansowych i kapitałowych, udzielaniem i ciągnięciem kredytów i pożyczek, otrzymywaniem i przekazywaniem dywidend i inne.

Zdarzenia losowe – pojawiają się w okresie sprawozdawczym, jako rezultat niepowtarzalnych i trudnych do przewidzenia zdarzeń, które powodują straty nadzwyczajne i przynoszą zyski nadzwyczajne. Występują one poza zwykłą działalnością operacyjną jednostki i nie są związane z normalnym ryzykiem jej prowadzenia.

Ustalanie wyniku finansowego i przedstawianie w sprawozdaniu opiera się na wzajemnym przeciwstawieniu poniesionych kosztów osiągniętym przychodom.

Procedurę ustalania wyników cząstkowych oraz końcowego wyniku finansowego można prześledzić na przykładzie, w którym przyjęto uproszczone założenia liczbowe (w jednostkach pieniężnych):

A. Przychody ze sprzedaży produktów i usług	1000
B. Koszt własny sprzedanych produktów i usług	600
I. Wynik ze sprzedaży produktów (A-B)	400
C. Przychody ze sprzedaży towarów i materiałów	800
D. Wartość sprzedanych towarów i materiałów	600
II. Wynik ze sprzedaży towarów i materiałów (C-D)	200
III. Wynik ze sprzedaży (I+II)	600
E. Pozostałe przychody operacyjne	900
F. Pozostałe koszty operacyjne	700
IV. Wynik pozostałej działalności operacyjnej (E-F)	200
V. Wynik na działalności operacyjnej (III+IV)	800
G. Przychody finansowe	300
H. Koszty finansowe	250
VI. Wynik działalności finansowej (G-H)	50
VII. Wynik brutto działalności gospodarczej (V+VI)	850
J. Zyski nadzwyczajne	150
K. Straty nadzwyczajne	250

VIII. Wynik operacji nadzwyczajnych (J-K)	100
IX. Wynik brutto podmiotu gospodarczego (VII+VIII)	750
L. Obowiązkowe obciążenia wyniku finansowego	250
X. Wynik netto (IX-L)	500

Wynik finansowy netto jest, zatem ustalany w sposób umożliwiający określenie wpływu różnych elementów działalności podmiotu gospodarczego na ostateczny rezultat netto. Jako elementy składowe wyróżnia się:

(±)	wynik ze sprzedaży produktów i usług
(±)	wynik ze sprzedaży towarów i materiałów
=	wynik ze sprzedaży
(±)	wynik pozostałej działalności
=	wynik z działalności operacyjnej
(±)	wynik z działalności finansowej
=	wynik z działalności gospodarczej
(±)	wynik z operacji nadzwyczajnych
=	wynik brutto
-	obowiązkowe obciążenia wyniku finansowego
=	wynik finansowy netto (zysk netto lub strata netto)

Taki sposób ujęcia wyników częściowych oraz wyniku ostatecznego pozwala określić i ocenić:

- poziom i strukturę wyniku finansowego,
- efektywność i rentowność podstawowej działalności operacyjnej,
- wpływ działalności finansowej i zdarzeń nadzwyczajnych na rentowność jednostki,
- wpływ obciążeń podatkowych na wygospodarowaną nadwyżkę finansową i możliwości kreowania ostatecznego wyniku finansowego pozostającego w dyspozycji jednostki.

Do oceny rentowności jednostki gospodarczej wykorzystuje się:

- bezwzględną wielkość wyniku finansowego,
- strukturę wyniku wraz z określeniem wpływu poszczególnych wyników częściowych,
- względne miary w postaci wskaźników rentowności.

Analiza i ocena rentowności może być rozpatrywana z różnych punktów widzenia oraz może obejmować różne kategorie zysku i podstaw, do których ten zysk jest odnośzony. Najczęściej wyróżnia się:

$$\text{Rentowność sprzedaży} = \frac{\text{Zysk netto}}{\text{Przychody ze sprzedaży}} \times 100$$

Wskaźnik rentowności sprzedaży – informuje o tym, ile procent zysku netto osiągnęło przedsiębiorstwo z osiągniętego przychodu ze sprzedaży, a zatem wyjaśnia, jaki jest stopień opłacalności sprzedaży. Można również określać przykładowo, że wskaźnik rentowności sprzedaży wynoszący 15,0 % (czyli 0,15) oznacza, że na każdą złotówkę otrzymaną z tytułu przychodów uzyskano 15 groszy zysku.

$$\text{Rentowność majątku} = \frac{\text{Zysk netto}}{\text{Majątek ogółem}} \times 100$$

Wskaźnik rentowności majątku – określa wielkość zysku przypadającego na jednostkę majątku trwałego i obrotowego bez względu na źródła jego sfinansowania (własne czy obce). A zatem wskaźnik ten ukazuje, jak efektywnie przedsiębiorstwo zarządza swoim majątkiem. Istotą tego wskaźnika jest to, że pobudza jednostkę do racjonalnej gospodarki majątkiem trwałym i obrotowym, utrzymania wielkości zasobów majątku odpowiadającej rozmiarowi prowadzonych działań, a także eliminowania zbędnych i nadmiernych składników majątku.

$$\text{Rentowność zaangażowania kapitału} = \frac{\text{Zysk netto}}{\text{Kapitał własny}} \times 100$$

Rentowność zaangażowania kapitału własnego – wskazuje na zdolność przedsiębiorstwa do wypracowania zysku z każdej złotówki zaangażowanego kapitału własnego, a więc tego, który wnieśli właściciele, jak i tego, który został wypracowany w trakcie działalności przedsiębiorstwa.

Warto podkreślić, że wskaźniki rentowności ujmują najszerzej efekty działalności podmiotu gospodarczego i ich rosnąca wartość świadczy o poprawie sytuacji finansowej.

KRAJOWA RADA SPÓŁDZIELCZA

NACZELNY ORGAN SAMORZĄDU SPÓŁDZIELCZEGO

Krajowa Rada Spółdzielcza (KRS) działa na podstawie ustawy Prawo spółdzielcze. Jako naczelny organ samorządu spółdzielczego została powołana na mocy ustawy z 1920 r. pod nazwą Naczelna Rada Spółdzielcza. W 1994 r. zmieniono jej nazwę na obecną. Spółdzielczość polska posiada najstarszą – 194-letnią tradycję działalności gospodarczej i społecznej w naszym kraju, zapoczątkowanej założeniem w 1816 roku przez ks. Stanisława Staszica „Hrubieszowskiego Towarzystwa Rolniczego dla Ratowania się Wspólnie w Nieszczęściach”. Aktualnie KRS reprezentuje 15 branż spółdzielczych.

Najwyższym organem polskiej spółdzielczości jest zwoływany co 4 lata Kongres. Między Kongresami najwyższym organem jest 100-osobowe Zgromadzenie Ogólne Krajowej Rady Spółdzielczej, będące reprezentacją wszystkich branż spółdzielczych, które zwoływane jest raz na kwartał. Funkcje wykonawcze Zgromadzenia pełni Zarząd wybierany przez Zgromadzenie Ogólne. Aktualnie Prezesem Zarządu Krajowej Rady Spółdzielczej jest Alfred Domagalski.

Do zadań KRS należy m.in.:

- reprezentowanie polskiego ruchu spółdzielczego w kraju i za granicą,
- współdziałanie z naczelnymi organami państwowymi w sprawach dotyczących ruchu spółdzielczego,
- inicjowanie i opiniowanie aktów prawnych dotyczących spółdzielczości i mających dla niej istotne znaczenie,
- badanie i ocena form, warunków, kierunków oraz wyników działalności ruchu spółdzielczego i przedstawianie informacji oraz wniosków naczelnym organom państwowym,
- organizowanie działalności naukowo-badawczej, szkoleniowej i informacyjnej, propagowanie działalności kulturalno-oświatowej członków, podejmowanie inicjatyw związanych z rozwojem ruchu spółdzielczego w Rzeczypospolitej Polskiej, w tym rozwoju spółdzielczości uczniowskiej, oraz kształtowanie sprzyjających warunków dla rozwoju ruchu spółdzielczego,
- inicjowanie i rozwijanie współpracy międzyspółdzielczej oraz szerzenie idei spółdzielczego współdziałania, organizowanie postępowania rozjemczego w sporach między organizacjami spółdzielczymi.

Krajowa Rada Spółdzielcza wykonuje przewidziane w ustawie funkcje związku rewizyjnego w stosunku do spółdzielni niezrzeszonych w takim związku. Krajowa Rada Spółdzielcza posiada osobowość prawną oraz działa na podstawie statutu, który określa szczegółowe zasady i tryb jej działania.

Institucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013
Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Institucja Wdrażająca działanie
Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA

Opracowanie i publikacja poradnika
Krajowa Rada Spółdzielcza

KRAJOWA RADA SPÓŁDZIELCZA